

МҮНДЭЛЭН ҮРЭНЭН АРБАН НЭГЭДЭХИДЭМ

Гунга ЧИМИТОВ

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ МЭНДЭ

Арадамнай үлэбэ баана нэгэ түүхэтэ илэл. Алхаабдай ургаша — Шэнэ жэл шүүд гараба. Хүн хэмнэй шэнжэлэн, хүнэй хөрхөөр гэдэгтэ эрхшн хараба. Ямар байгаахыг мянга юун зуун налн он? Яахашы нимэ

асуудал оорөө гарана. Туйлалта ехэ, хүшэр асуудалнууд олон, Тухайрхал үшэр байхад даа, тэд яахаш... Арбадахы түүхтэ илэл арадамнай ургаша, Алхаабдай ороон соринго үрэн дэхболоо. Уйлабдуртэ, хэжхэнн хүдөө ажахыгаа

Үндэр дээрэ таргааннай эли болоо лэ. Байгал-Амарай шэрэн харгы зурижа, Бартаа хүбшье совет хүнүүд ээмдээ. Газуута-Нууриай ороон соогоо суурхажа, Гадаар ларалат, Монгол хүртээр эздэлээ. ...Коммунизм зорингон

бгдэиние зоригжуулхал Хорин зургаадхын сөөдээр абтаан түсэб. Шэнэ жэлэй бөгөөд дээрхээ урагшаа Шаран харана. Мэдээд — хэзэш заанай аруун байхал! «Мэндэ!» гэжэ амаршалаа ард олоноо.

Арбадахы табан жэлэйнай томо барилгануудай нэгэн болохо Забайкальска аналтудуудай заводой барилта шиндэхы шатадаа оронхой. Эдэ үлдэрүүдтэ «Сибирхмонгай» гэжэ трестын Сергей Чудовой хүтэбэрилдэг бригада туршалгын шаранжуулгын фабрикын гол технологическа түхээрлэгүүдэ хабсаргажа дүргэжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хабсаралгын хүдэлмэригүүд түлэг дундаа.

М. СИБИРЯГАП фото.

НЭРЭ ХҮНДЫМНАЙ ХЭРЭГ

АРБАДАХИ табан жэлээ түгээхэе, шэнэ табан жэлэй бөгөөд алхаа ороод байхад, үнэгэрэн сагаа эрхэн хараха, ажыхыгаа хүдэлмэрин дүн, болохон хубилтанууд тухша бөгөөдхонор тогтожо хөөрхэ дуран хүрэнэ. Манай сохос шэнэ газарта эрхэ түгээхэе, гол халбары — мал ажлаа хүжөөжэ эхилхээр арбад жэл болохо.

Энэ сагаа хаража үзэхэдэ тинхшье ехэ бэш да. Би багхан л саг гэжэ баталха байхэ. Ажыхимнай хүжэлтэйн гол шата гэхэдэ, арбадахы табан жэл болоно. Хэжшье мэдлээр үнэгэрэн үедэ сагынгаа уларийал таллар угаа таармажгүй байгаа. Илангаяа манай эдэ жэлээ жэлдэ бороо хура ородоггүй гэхэдэ. Тингэбшье бүхы хүдэлмэришдэ болон малшадангаа хүн эрхлэнхөө оролдожо, габшайг хайнаар ажыхыгаа ашаар ажыхимнай мал ажлааи продуктуудыг үйлдэбэрлэхэ, гүрнэд худалдаха табан жэлэингээ түсэбтэ даабиринуудыг болзорлоно урмд дүргэбэ. Эхнэйн манай туйлаан горитой амжалта болоно гэжэ тоолохо байхад.

Мал ажлаа хүжөөжэ, малшадай дунда социализм мурсыөө үрнэгэрэн дэлгэрүүлжэ, үйлдэбэрлин ашаар үр, хүдэлмэрин шаран дэлгэрүүлжэ таллар сохосой дирекци, партиань организаци горитой хүдэлмэри абуулаа юм. Хэдэ хэдэн хэмжээ абуулангуудыг хараалжа, бодото хэрэг дээрнэ бэлүүлжэ эхилхэн байхад. Тэгээд нэгтэ нэрлэл, нийтэн адууна малда бэе найдамтай тэжээлэй үндэс хуури байгуулаа болоно. Сабшалангаар муу манай ажыхаа энэ хүдэлмэри шуагын шуага дээрэ тоологдоо бэлэй. Тингэжэ Удун голтой улауруурын системэ байгуулагдаа эхилжэ бииу.

Урдын, малай болзшэри, намаг, болдотой байхан газарын үндэлхөөр хубилгаж, ган гаасур жэлдэшэ тогтууртай байх ургаса абад болгобди. Эндэ лугомогилоратна остряде дагша, коммунист Г. Б. Булатовай хубита тон хэзэ. Тэрэ зөөнгогшөө гэхүүдтэй хамта хууригтехниксэ хүдэлмэри үргэн дэлгэртэйгээр абуулаа, үрнэгэрэн хайрааруулаа шалаа бииу. Эхнэйн ашаар байшаа ондо гектар бүрихөө дунда эргээр 30 центер үбшэ абхан байха юм.

Ияршье малай аша шэмэ тэжээлээ дундаадаа гэхэдэ. Тингэжэ энэ онд гол шуаха анхарал нэн түрүүн табигдан, саашаадашэ табигдана байна. Мал амал дээрэ туйлагдахан амжалтануудай эндрэлээ эхилжэ.

Гэхэтэй хамта малай аша шэмэ дээшлүүлжэ хэрэг тэднине харуулаха байхан хүнүүдтэ гэхэдэ дуландана. Парток амхынгаа гол шуаха участогуудта коммунистууде тааруугаар хубаарилан табижа, партиань нүүлөө гүнзгүрүүлжэ таллар ехэ хүдэлмэри абуулдаг. Мунөө малшаданг нилээд олон партиань гүшүүд ажлаажа, амотой ажалай үлгэр жэшээ харуулаа. Имангал тэндэр лэ социализм мурсыөө толгойлож, шэнэ табан жэлын болохо байгаа түрэл партиангаа XXVI съездые бодото ажалай элхүүдээр угтажа байна.

Тэднэй дунда эрхын хонхон, Буряадай АССР-ий Верховно Соедэй депутат, Ленинэй, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденот К. М. Танганов арбадахы табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабир гурбан жэл хаях со бэлүүлжэ. Мун партиань гүшүүд хонхон, Социализм Ажалай Герой Н. Л. Тогмиева, нелхилэн Б.Х.Ц. Базарова, мал адуулаша Б.Д. Л. Жапов, залуу коммунист, хонхон Б. Хертуеве болон бусад тухай байхан үгэнүүдэе хэллээр. Тэрэлэн энэ амжалтыг механизаторууд болон малшадан баян шэрлэлээ юм. Залуу механизаторууд Ц.Д. Мункуева, Д. Димбуева, Г. Цингеве гэхэдэ аха нүхэдөө дутуугүй габшайг хайнаар ажлаажа байдаг. Тингэжэ жоолошод В. Ситников, И. Косицын, А. Хайдуков гэхэдэ дийшэ хубита ехэ. Энэ багхан бэлгэ со оролдошотой хайнаар хүдэлжэ, муу бэлгэ үр дүнгүүдэ туйлаан ажалай түрүүшүлөө бүлтүлөө дурдахын аргайг. Он-соон хэлэхэдэ, түсэбтэ дүргэлтэ сохосойнай хүдэлмэришэн бүхэнэй үдэр бүрин ургаша ажалай дүн болоно гэжэ.

Ажалай амжалта хүн зоной ажыхуудлаа тэднэй сэдхэлэй байдалгаа дундаа. Энэиние харадаа абажа, найн ойлого дирекци, парток, рабкомон болон ВЛКСМ-ий комитет хүдэлмэришдэингөө хадгуйгөөр ажлаажа, сагаа аша үр эхтэйгээр үнэгэржэ эрхэ байдал байгуулаа таллар ехэ юмэ хэзэ. Илангаяа малшадай

байра байдал хайжаруулаха хэрэгтэ анхаргада. Үнэгэрэн жэлнүүдтэ малшадай бүхы байра хэлбээн шэнэлэгдэ. Мунөө үшын эрилтэдэ хүрэхэ олон шэнэ байранууд бодоогдоо. Гадна бани, улаан булангууд нээгдэ, малай байрануудыг шэнэлэгдэ, нү хаалин комплекс, 500 тугалай байха байра, мал шахан таргалуулаа байранууд гэхэ мэтин ехэ барилганууд хэгдэ.

Саашан хэлэхэдэ, үнэгэрэн табан жэлдэ сохосой хүдэлмэришдэ хоёр айлай ажыхуула арбан хоёр гэр баригдаа. Манай түб болохо Улаан-Одон тосгондо шэнэ үйлсэ байгуулагдахан, найн үндэсэ хууриг дунда хуруула, шэнэ магазин нээгдэхан байна. Мун 50 хууригтэй хүгээдэй саад нээгдэж, олон гэрэй эзэн эхнэрүүд амжаллаха аргатай болоо. Холын малшаданнай үхбүүд интернатда байдаг.

ЭДЭ ЖЭЛНҮҮДТЭ ажыхимнай материално-техниксэ үндэсэ хуури хүжэн, бэхжэхан байна. Олим шэнэ трактор, машина болон бусадшье онхон техникс абабди. Урдань үзэгдөггүй хүсэтэ гурбан К-700 трактортой болобди. Онхон техникс заабаарилха МТМ, дулаан гараж гэхэ мэтэ хэлбэргэдэн, шэнээр баригдахан байна. Хаберай тарилгын, ургаса хураалгын үедэ механизаторнуудай байха мунөө үшын эрилтээр Алаангай отделиндэ голсодой стан шэнээр баригдахай. Эдэ бүгдэиний арбадахы табан жэлэй үетэн гэхэдэ алдуу болохотой. Юрэдөө, хүн зонмай улам баян дэлгэр ажал байдалтай болоо гэхэдэ.

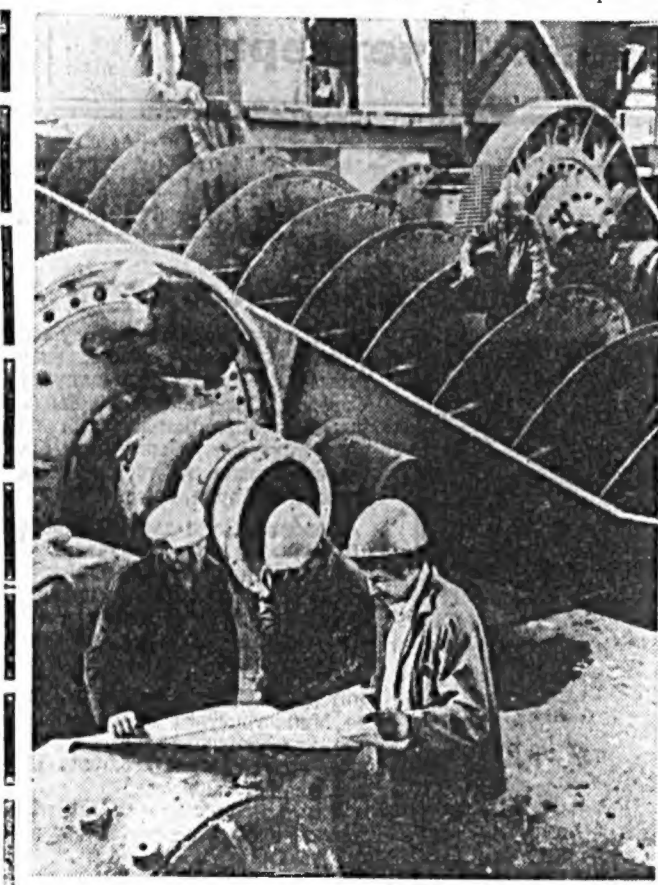
Ажалшадангаа гэхэдэ дүүрэн, урма баяртай хүдэлхэн газарта амжалта тугалахын тула манай партиань организаци тэднине урмашуулаха, эдэхи үүсхэлэнь бадаруулаха таллар ехэ хүдэлмэри абуулаа. Социализм мурсыөө бодотоор амхидхэжэ, дүнгинсэ саг соонь согоолж, илашадшье урмашуулдаг гэхэдэ. Урма-шуулгын элдэб гурим хэрэгшье оролдогбди. Хүн бүхэн өөрингөө, нүхэднэй юмэ ажалай дүн хаража, эхэн, дүргэлтэ юмэингээ сэгнэгдэдэ байхад доторшоо баарлажа, амжалдаа бүри хайнаар хүдэлхье оролдогдоо шуу.

Мунөө арбан нэгдэхэ табан жэлэй бөгөөд алхаад байхад туйлаан амжалтаараа наагаага өмөрөөд, нууха эрхэгүйбди. Энэ туйлаалтаа улам саашадэн хүжөөжэ, бүри арбадахы шэнэ амжалтанууд тээшэ зорихо өйтохотой. Нү, нооно үйлдэбэрлэнь саашадэн дээшлүүлжэ, малай тоо толгой олошоруулаа байнабди. Ажыхимнай малхэй мал үхсэбэрлэхэ гүрнэдэ худалдаагээр мэргэжлээ гэхэ гү, али залуу мал шахан таргалуулаа ажыхууд хоорондын нэгдэл болоо байна. Мунөө энэинэй эхн табигдана. Бидэ райононгоо ажыхуудыгөө тугуулуудыг суглуулжэ, тэжүүлжэ, шэжин таргалуулаха гүртүнүүдтэ суглуулжэ болособди. Тингэжэ жэл хаях бодотой, толгой бүриин амидын шэнүүрнэ 350 килограммдэ хүрэхэ гүрнэдэ түшэхэ түсэбтэбди. Энэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Шэнэ юмэин хээдэ дийшэ дутуу дундаа байдаг. Тугалай байрашье үшөөл түгэд бэшэ. Зунга үедэ тугуланууды байлжа байра, найн бэлшүүн хэрэгтэй. Тус асуудал мунөөнөө шидэхэ эрэгтэйбди. Тугулануудыг харуулаха технологи мунөөшэ болотор хайнаар элхүүлжэбди байхад. Гэхэтэй хамта малай үлгэр хайжаруулаа, тул олоо абадга болохо таллар ехэ хүдэлмэри хэжэ болохобди.

Үзэлжигн хана түлэг дундаа. Эндэ мунөө хамт юмэин эхн гурим, бэлдэхэлээ дундаадаа. Фермэ, гүртэ бүхэн дээшлэжэ буйлуугаа эмхидхэгдэжэ. Тэжээлээр хомер үедэ тэрэйи юмэингэн бүхэнине шахаруулаха гамайгаар гаргалжа шулаа. Тингэбшье амжалтайнэй энэ хөрүсөлгөтэй халаа муу бэлшээр үнэгэржэ эхилжэ. Тэднэр КПСС-эй XXVI съездие нэртэй солотойгоор угагшын түлөө дээшлүүлэгдэхэн социализм улагууланууде абхалжэ. Жэшэхэдэ, манай мал адуулашаа харуулагдах малшаданга 99 процентие ондо оруулжа, шэнүүрнэ нилээд нэмээгээр хараалаа.

Энэ үдэрнүүдтэ «1981—1985 онуудта, мун 1990 он хүртээрх үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүжэлтэйн гол шатлалнууд» тухай партиань ЦК-гай проекте түшүн хэлсэлгэ ха хаангайг эхидхэгдэжэ, ажыхимнай хүдэлмэришдэ үнэн зүрхшөө дэмжэжэ, өмнөдөөгөө ханамжа, дуралхуулаа оруулаа, саашааа бүри хайнаар хүдэлжэ байханаа мэдүүлнэ. Энэ үедэ нийтэ-политическэ хүдэлмэри үргэхэдэ гэхэдэ манай паркомой шулаа зорилго болохотой. Тингэжэ алдарт партиангаа ээлжтэе съездие амжалт шэнэ амжалтануудар угтажа, арбан нэгдэхэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ габшайг хайнаар хүдэлжэ гэхэдэ бүхы амжалтайнэй нэрэ хүндын хэрэг болоно.

Е. БАДМАЖАПОВ, Хорин сохосой паркомой секретарь.

«Богучанска ГРЭС-эй барилга үргэн дэлшоотэйгээр ибуулаха, Хара-Нуурай ГРЭС-эй түрүүшын агрегатуудыг ашаглалгада оруулаха, Гусиноозёрско ГРЭС-ыс барина дүүргэхэ, Узёрно полиметаллэй нөөсэ баялигыг ашаглаха бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэхэ».

«1981—1985 онуудта, мун 1990 он хүртээрх үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүжэлтэйн гол шатлалнууд» гэхэн КПСС-эй ЦК-гай проектээ.

АМЖАЛТАА АРЬБАДХАН, ЗОРИЛГОЁ ТОДОРХОЙЛОН

Хүдэлмэришэ, тэмсэлшэ совет ардайн хүсэтэ доруулаа алхамара арбан нэгдэхэ табан жэлээ эхилбэ. Арбадахы табан жэлэй өөрингөө амжалта, туйлаангуудыг, алдарт хэрэгүүдэ гурн түрүмийн, амжалтайнэй хүжэлтэйн камарга ермисэ бэлшэжэ, тухайн нэгэ хэлгэ болон үлэбэ.

Тингэжэ манай «Телпорибор» заводой коллектив табан жэлэйнгээ түсэб 1980 оной ноябрын 19-д дүргэжэ хэмдэ. Жэлэй түсэбтэ түсэбтэ гэдүүр 1 миллион 460 мянган хүтэргэй прудуци гүрнэдэ түшээгдэбди. Ард зоной үргэн хэрэгшэлэй эд бараагара табан жэлэйнгээ түсэб болоронхой урмд бэлүүлэгдэ, ноокрин 1-дэ бэлүүлэгдэжэ, түсэбтэ гэдүүр 240 мянган түсэбтэ эд бараагара гэдэбди. Манай заводой бүтээгдэхүүн прудуци сороомой олон гөдүүдтэ, мун дэлхэйн жарамд ороннуудта элгээгдэдэг юм.

Арбадахы табан жэл соо прудуци үйлдэбэрлин хэмээн 32,7 процентээр үргэе. Энэ үргэлжэн 96 процентий амжалтайн ашаар туйлаангууд байхангай бүтээгдэхүүнэй түсэбтэ гэхэдэ түсэбтэ гэдүүр 240 мянган түсэбтэ эд бараагара гэдэбди. Манай заводой бүтээгдэхүүн прудуци сороомой олон гөдүүдтэ, мун дэлхэйн жарамд ороннуудта элгээгдэдэг юм.

КПСС-эй XXVI съездие угуулан дэлгэрхэн социализм мурсыөө манай хүдэлмэришдэ хэй эдхын үүсхэл, хүсэл эрмэлзэл улам эхээр бедаргаа. «КПСС-эй XXVI съезд» — эршэтэ амжалт 26 неделн гэхэн уртайгай социализм мурсыөө үргэнээр дэлгэрэ хэм. Тин манай хүдэлмэришдэ үрэн абахан улагуулаа шэнэлжэ, табан жэлэй, 1980 оной түсэбүүдэ урмд дүргэжэ хэ болзорлоо хараалхан байха юм. Тингэжэ, жэшэнь, ком-

мунист А. И. Яковлевэй ударидаг тохарнуудай бригада «Жэлэй даабир» — декарбин 10-дэ гэхэн үүсхэл гаргаа хэм. Энэ үүсхэлэнь заводой 180 хүдэлмэришдэ дэмжэжэ, булта абалэн улагуулаа дүргэжэ.

Арбадахы табан жэлэйнгээ түсэб, улагуулаа болзорлоо урмд дүргэжэ түрүү коллективүүд мунөө түрэл партиангаа ээлжтэе XXVI съездтэ зорюулжэ, дээшлүүлэгдэхэн улагуулаа шэнэлжэ абана. Тингэжэ коммунист К. И. Матвеевэй ударидаг механикеска цехэй тохарнуудай бригада арбадахы табан жэлэйнгээ түсэб болзорлоо урмд бэлүүлэгдэ, «Арбан нэгдэхэ табан жэл» — дүрбэн жэл соо гэхэн үүсхэл гаргаа. Заводойн хамт цехүүдтэ «Продукци» хамт шарангайгаар бүтээжэ, болзорлоо урмд үйлдэбэрлэдэ хэрэгшэжэ гэхэн уртайгай социализм мурсыөө дэлгэрэжэ. Мун «Хүдэлмэришдэ» хэй эдхын үүсхэл — инженер-технологическа хүдэлмэришдэ олоорхо хабаргада болоо. Мунөө 1-дэ жэл хүдэлжэ байхан дунда ба дээрэ эрхэлжэ 54 хүнөө бурхадн залуу мэргэжлэдэй совет заводой комсомолой комитетдэ хүтэлбэри доруулашуулаа эдхын үүсхэл бедаргаа таллар горитой хүдэлмэри абуулаа.

Бүтээн гаргадаг прудуциньга шаране хайжаруулын түлөө манай коллектив эхээр оролдогдоо гуримтай. Бүхы прудуциньга 19,2 процентий гүрнэй Шарангай тэмдэгтэйгээр түшээгдэдэг юм. Гансхан 1980 ондо заводотомнай бүтээгдэдэг дүрбэн прибор энэ тэмдэгтэ хүртэе хэм. Прудуциньга шарангай түлөө тэмсэлэнь хинан хүтэлжэ комплексно гуримай хоёрдох ээлжээ СССР-эй прибор бүтээлгын

оросхо, онол аргаа, дүй дүршлээ халан абаалан байхад, энэ түлээ мурсыөө халдаах эх тугаа хүрэнэ. Би мунөө үнэйи хайшан В. Ф. Старковай мурсыөө. Арбан нэгэ гарын дүршлээр нүхэр Старкова үнэн бүриин 2241 «килограмм» нүхэр хэрхэлжэ хэм. Тингэжэ, би 94 килограмм хэрхэлжэ оролдон бэлэб. Старковай гарын дүршлээр, 1980 оной дүжөөр мурсыөөд дахад аажга гарбаа эрхэлжэ. Шэнэ жэлэй шэнэ зоригтойгоор ажаллаха гэхэдэ манай зорилго хэм.

В. НИМАНОВ, Улаан-Удун «Телпорибор» заводой директор.

ЕРЭДҮЙН ЕХЭ УРГАСА

Малай үбэлжэлгын түлэг рокаа, олохон трактористтэй үбшэ тэмээд зөөгдэ хабараа тугуулагдажа байбашье, бүхы араа кургынь олохон, наг тоошгодо шадаат баа техникс олоор табиха гэжэ оролдобо.

Үнэгэрэн декабрь наараа Витков Лоскитниковай хүтэбэрлэдэг комсомол-залуучувтай бригадтэ 7 трактористтэй хүдэлгэжэ, хамта 3500 тонно шөбж таарлан.

сабшалан дээрэ зөөгдөө. Энэдэ сохосой механизатор В. И. Федоров, С. М. Попов, А. Н. Бронников, эгээ шэлээ гадна, харгы барилгын чухалтай трактористтэр Н. Баженов, Г. Федоров, Н. Кудилков гэхэдэ шөбж зөөгдэжэ эрхлэхээр хүдэлжэ. Намар, үбэл, хабарай үелэ сохос бэхлээ 18 мянган тоно шөбж таарлан, сабшалан дээрэ зөөжэ түсэбтэй юм. Энэинэй хүнгэн хэрэг бэлгэ. Хэдэ тингэбшье түсэбтэ

бөө заагагүй дүргэхын тула бүхы шулаа хэмжээ абаха бди. Юу гэхэдэ, газартаа наг шөбж эхээр таарлаа, шинг нойто хайнаар барилжа шадаат баа, шэнэ жэлдэ үндэ бани ургаса хүрэхэ байна ха юмбиди. Мунөө жэлдэ энэинэй саан ялаха ехэ оронхой. Тэрэиние нэгшье хиндэлжэгүй таяалан дээрэ тогтоож абажа гэхэдэ ажабайхан шулаа. Дүршлэтэй механизаторнууд Гонгорий Хананов, Василий Варфоломеев, Павел Федоров гэхэдэ 17-74 тухайн гурбан тракторта ехэ хамчур түхээрлэгүүдэе шатгаалаа, сааа хахалан зурхуудыг гаргана.

Хабарга сабшалан Улаахад тугатай байхыг тула гүнзгэи хулагуудыг хэрэгшэжэ, тэндэ бүлүүр станцинуудыг тохкод хна гаргажа, тошо халажа байхад.

А. ДОРЖИЕВ, Мухар-Шабарай районий «Эрдэнэ» сохосой паркомой секретарь.

Манай ХӨӨРҮЛДӨӨН

МУРЫСЭХЭДЭ ТУНАТАН

(Баунтын районий «Амалатский» сохосой наалшан И. Н. Растрингана). —Арбадахы табан жэлэйндэ одоошье даабдажа, дүнгүүдэй согоолодожо байхад гэхэдэ, Шэнэ жэлэй энэ хуусаа соо манай наалшад хоорондоо урда мэтэ ажалай тэмсэлдэ

